

[Poul Hansen (Grenaa).]

ordentlig vanskeligt at udarbejde en sådan dispensationsbestemmelse uden at bringe den sanering af afbetalingshandelen, som er lovens formål, i fare. Den anden vej, man kunne gå, var at foreslå den første udbetaling nedsat, og udvalget enedes derefter om at stille ændringsforslag nr. 1, gående ud på, at i § 1, stk. 4, 5. linie, ændres ordene „en femtedel“ til: „15 pct.“. Jeg skal anbefale dette ændringsforslag til vedtagelse tillige med ændringsforslag nr. 2, som betegner en rent sproglig rettelse.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Når jeg ikke oprindeligt havde turdet foreslå en bestemmelse om kontant udbetaling som betingelse for, at sælgeren kan forbeholde sig sin ejendomsret, skyldtes det, hvad også den ærede ordfører gjorde opmærksom på, vanskeligheden ved at fastsætte en sådan grænse. Den bestemmelse, man ved lovforslagets anden behandling nåede frem til, om en første udbetaling på 20 pct. kom nok til at ligge i overkanten. Det er naturligvis klart, at der er noget rigtigt i den tanke, at en kontant udbetaling skal finde sted ved køkets indgåelse, hvis man har ønske om at sanere afbetalingshandelen, men de 20 pct. var en vilkårlig valgt grænse og ville sikkert i mange tilfælde komme til at virke for hårdt. Det havde sikkert været rigtigst, om man havde udformet en dispensationsbestemmelse, men det ville have været vanskeligt at formulere en sådan og næsten umuligt at praktisere den.

Jeg kan da efter omstændighederne anbefale ændringsforslaget om den 15 pct. udbetaling, selvom jeg erkender, at bestemmelsen overfor visse arter af afbetalingskøb utvivlsomt vil komme til at virke temmelig hårdt, medens den overfor andre former for afbetalingskøb faktisk vil blive uden betydning.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslagene.

Ændringsforslagene nr. 1 og 2
vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Anker Lau: Da der fra en enkelt side har været rejst tvivl om forståelsen af en paragraf i lovforslaget, og da det materiale, som har foreligget for udvalget, ikke er offentliggjort i betænkningen, vil jeg gerne med den højtærede justitsministers indforståelse have lov at berøre dette punkt. Det drejer sig om forståelsen af § 12, stk. 3. Udvalget har modtaget en henvendelse fra motorbranchen herom, som vi har ladet gå videre til den højtærede minister, og jeg vil gerne med den højtærede formands tilladelse og ministerens indforståelse citere ministerens besvarelse. Ministeren skriver:

„Efter justitsministeriets opfattelse må den af motorbranchen ønskede ændring af forslaget § 12, stk. 3, anses for uforholdsmæssig, idet det må forventes, at fogderne til de omhandlede skønsforretninger, hvis formål er at få fastslået salgsgenstandens værdi, kun vil udmelde personer med den fornødne handelsmæssige indsigt.“

Med denne ministerielle fortolkning vil jeg tro, at alle parter vil kunne være tilfredse, og at der er skabt den fornødne klarhed på dette område.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget
vedtoges enstemmigt med 133 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den følgende sag på dagsordenen var:

Tredie behandling af forslag til lov om tillæg til statshusmandsloven. (Vedrørende forfølsret, rentebetaling m. v.).

(Anden behandling findes i tidenden sp. 5924; udvalgets tillægsbetænkning findes i tillæg B. sp. 1155).

Udenfor tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslaget sattes først til forhandling.

Ordføreren (Chr. Rasmussen): Der har mellem anden og tredje behandling været afholdt et udvalgsmøde. Et mindretal, venstres medlemmer af udvalget, har stillet et ændringsforslag, men jeg skal på flertallets, socialdemokratiets og det radikale venstres vegne, anbefale at stemme mod dette ændringsforslag.

Sønderup: Jeg skal ganske kort tillade mig at anbefale det af min gruppe stillede ændringsforslag, der går ud på at affatte § 3 således, at den frie jord kommer ind under de almindelige forkøbsregler, samtidig med at den hidtidige familiekreds respekteres.

Tesdorpf: Jeg håber ikke, at den højtærede formand har noget imod, at jeg ved denne lejlighed udstøder et hjertesuk over den rædselsfulde temperatur og atmosfære, vi har at arbejde under i dette rum på denne årstid. Det kommer ikke sagen ved, det ved jeg, men det skal siges ved en eller anden lejlighed, og jeg tror ikke, det hjælper, hvis det ikke bliver sagt her fra talerstolen, at vi må have vinduerne op.

Jeg har et spørgsmål til den højtærede landbrugsminister, inden debatten slutter om dette lovforslag, som får en ret sensationel udgang derved, at et meget principielt spørgsmål i forbindelse med jordlovene bliver afgjort alene med socialdemokratiets og det radikale venstres stemmer. Der er, synes jeg, et misforhold mellem, hvordan man opfatter administrationen af disse jordlove herinde, og hvorledes den opfattes ude i praksis.

Formanden: Jeg gør opmærksom på, at det kun er ændringsforslaget, der er til forhandling nu. Selve lovforslaget kommer til forhandling senere.

Tesdorpf: Så vil jeg nøjes med at sige om venstres ændringsforslag, at mit parti er ganske klar over, at dette ændringsforslag betyder en forbedring, men da vi ikke har ønsket at tage enkeltheder ud af lovforsla-

get, som iøvrigt så langt fra er formet efter vores ønske, vil vi undlade at stemme for ændringsforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslaget.

Ændringsforslaget *forkastedes* med 84 stemmer mod 25; 26 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Sønderup: Jeg tror nok, man kan sige, det er sjældent, vi i folketinget oplever en situation som den, vi står i i øjeblikket, idet en minister må give afkald på at tage imod et forligstilbud, der omtrent er udtryk for fuld tilslutning til et fremsat lovforslag på et område, der er så vigtigt, og hvorpå der gennem mange år er fremkommet en frugtbar og rig lovgivning, og hvor det karakteristiske netop har været, at der har været tilvejebragt enighed gennem lange tider. Når jeg bruger den vending, at ministeren har måttet give afkald på at tage imod et forligstilbud, er det, fordi den højtærede landbrugsminister efter min opfattelse egentlig meget gerne ville have gjort den indrømmelse, som kunne have fået det hele til at glide, men at forskellige omstændigheder har været ham overlegne.

Jeg skal afholde mig fra at gå i enkeltheder og nøjes med at henvise til den ordførertale, det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen holdt ved anden behandling. Der kunne siges mangt og meget om den tale; den rummer i hvert fald visse meget interessante momenter. Efter det ærede medlems opfattelse har jord- og landbolovgivningen her i Danmark til dato været altfor beskednen. Jeg kan ikke lade være at minde om, at da forhenværende minister Knud Rée ved sin hjemkomst fra en rejse i Rusland for nylig kommenterede, hvad han havde set af den russiske form for socialisme, gav hans ord i hjemlige socialistiske kredse anledning til stor forargelse. Jeg tror ærlig talt, den forargelse kom nogle postdage for tidligt, for efter at det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen har holdt sin tale og antydet, hvad vi kan vente os, når det for alvor kommer

[Sønderup.]

til at gå løs med ekspropriationer, kan jeg ærlig talt ikke se, at det ideal for jordlovgivning, der er det ærede medlems og formentlig flertallets indenfor den socialistiske folketingsgruppe, afviger så forfærdelig meget fra de russiske metoder. Når vi dertil lægger økonomiministerens planer om tvungen arbejdstid i landbruget, så tegner der sig visse retningslinier, som egentlig er meget gode at få forstand af. Det er meget bemærkelsesværdigt, at det er økonomiministeren, der beskæftiger sig med landbrugets arbejdstid, den minister, der formentlig mere end de fleste andre må være interesseret i vor valutaisituation, som ikke tegner altfor strålende, for det eneste visse, der kommer ud af økonomiministerens planer og af den usikkerhed omkring landbrugets dispositioner, som den af det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen antydede landbolovgivning uvægerligt må forårsage, er mindre produktion og en deraf følgende mindre eksport og mindre valuta.

Det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen har som sin gruppes ordfører givet os et levende indtryk af, at man fremover ikke vil kunne regne så forfærdelig meget med ejendomsretten i landbruget, og det vil jo i og for sig være udtryk for noget, som også efterhånden, i det omfang man anser det for nødvendigt, vil få ærinde til andre samfundsgrupper.

Mit parti har nu ved det ændringsforslag, der er stillet til tredje behandling i dag, fulgt vort forligstilbud op. Vi har ikke kunnet opnå en eneste indrømmelse; vi har ikke, hvad der for os betyder så overordentlig meget, kunnet få en indrømmelse, der ville sikre sammenhængen mellem slægterne og ejendommene i et rimeligt omfang, og derfor kan vi ikke tage medansvar for ændringerne i statshusmandsloven i den foreliggende skikkelse, men må anbefale at stemme imod lovforslaget.

Tesdorpf: Jeg er enig med det ærede medlem hr. Sønderup i, at det er en ret sensationel afgørelse, man her vil træffe i modstrid med opfattelsen hos en stor del af tingets medlemmer, men det har det jo ikke været muligt at rette på.

Det, jeg gerne vil nu, er at rette et spørgs-

mål til den højtærede landbrugsminister. Når man som foreslået udvider forkøbsretten og yderligere indfører det nye begreb mageskiftetillægsgjord, som også er noget meget indgribende, synes ministeren da, der er overensstemmelse mellem den måde, administrationen virker på, og folketingets opfattelse af, hvorledes administrationen burde handle ved køb af den jord, som tages fra en ejendom, når forkøbsretten ikke bruges fuldtud? Der er fra forskellig side her i folketinget, bl. a. af den højtærede landbrugsminister og det ærede medlem hr. Aage Fogh som repræsentanter for de to partier, der vedtager dette lovforslag, sagt noget, som gik på den melodi, at man ønskede en fornuftig ordning, og denne villé blive fornuftigt administreret af jordlovsudvalget. Den højtærede minister sagde ved anden behandling, at jordlovsudvalget ofte i fri handel søger at give tre gange grundværdien for tillægsgjord. Også andre kunne jeg citere; tidligere medlem af landstinget, hr. Oluf Johansen, har sagt, at man ville give prisen i handel og vandel, dagsprisen, for jorden, og det blev ikke modsagt. Jeg bemærker her, at jordlovsudvalget selvfølgelig handler forskelligt, eftersom det er forskellige medlemmer, der har med sagerne at gøre, ligesom forskelligheder gør sig gældende, når de under jordlovsudvalget sorterende udvalg, f. eks. tremandsudvalgene, handler. Men der er mangfoldige eksempler, som giver en det indtryk, at der i virkeligheden er tale om magtmisbrug, ja, mange gange om pengeafpresning, som f. eks. når jordlovsudvalget siger til en mand: vi vil frafalde forkøbsretten til denne ejendom, hvis De vil afstå et stykke jord, men til en pris, der ligger langt under dagsprisen.

Jeg skal ikke forlænge debatten med yderligere eksempler, men blot henvise til en artikel i „Jyllandsposten“ for 1. juni, altså i forgårs, af overretssagfører Dahl. Artiklen hedder: Jordlovsudvalget arbejder — og den er ganske god at blive klog af. Uanset at man i den pågældende sag — som andre steder — har båret sig forkert ad, idet man i virkeligheden er begyndt at overtage gården, inden man var kvit af jordlovsudvalget, er behandlingen dog efter min mening ikke rigtig, og den pris, der til-

[Tesdorpf.]

bydes for jorden i tilfælde af, at man afstår fra at bruge forkøbsretten, er ganske urimelig og i strid med opfattelsen herinde.

Jeg vil derfor gerne spørge den højtærede minister, om han ikke mener, det i virkeligheden bør være sådan, at jordlovsudvalget, som har magten overfor den pågældende sælger, der er i en tvangssituation — der er jo ikke fri forhandling — både når det drejer sig om § 11, og når der er tale om almindelig udnyttelse af forkøbsretten, skal give den rigtige pris, prisen i handel og vandel, dagsprisen, for sådan fraskilt jord. Jeg synes, det ville være rart at få dette afklaret inden denne sags afgørelse, der jo vil betyde en udvidelse af forkøbsretten og indførelse af det nye begreb, som hedder tillægsjord gennem mageskifte.

Iøvrigt er mit parti imod dette lovforslag, hvad vi har givet udtryk for før. Vi er imod dets tendens, imod selve det, der sker, udvidelsen af forkøbsretten og også andre ting, uanset at der er enkeltheder, som vi kunne være gået med til, hvis man havde lavet et fornuftigt forlig. Vi vil derfor stemme imod lovforslaget og så stærkt som muligt anbefale andre ærede medlemmer at gøre det samme.

Ordføreren (Chr. Rasmussen): Jeg skal ikke forlænge debatten, men vil dog sige til det ærede medlem hr. Sønderup, der syntes at have forstået min tale på den måde, at vi skulle indføre russiske forhold herhjemme, at det har aldrig været min tanke. I min tale forleden dag udtalte jeg, at hvis der var interesse for forsøg med oprettelse af andelsbrug, mente jeg ikke, det kunne skade noget at gøre et enkelt forsøg; men personlig — det tilføjede jeg udtrykkeligt, og det vil jeg bede om at man lægger mærke til — har jeg ikke megen tro på den form.

Til det ærede medlem hr. Tesdorpf skal jeg ikke sige mange ord. Det er gået op for mig, at han er modstander af udstyknings-tanken. Jeg har hidindtil ikke været i tvivl om, at man fra den side i hvert tilfælde ikke så med særlig velvilje på denne tanke; men jeg er nu helt klar over, at man fra den side til enhver tid vil modarbejde udstykningen.

Iøvrigt finder jeg ikke anledning til ved denne tredje behandling at komme ind på alle de spørgsmål, der har været rejst, men vil slutte med at anbefale lovforslaget til vedtagelse i den foreliggende skikkelse.

Aage Fogh: På foranledning af de udtalelser, der er fremsat af de ærede ordførere for venstre og det konservative folkeparti, vil jeg gerne understrege, at vedtagelsen af dette lovforslag ikke betyder nogen principiel ændring. Det er en fuldkommen misforståelse af det ærede medlem hr. Tesdorpf at påstå, at der her sker noget principielt; der er kun tale om en gradsforstel mellem det ærede medlems opfattelse og vor opfattelse i spørgsmålet om, hvor langt man skal gå med hensyn til fredning af familiekredsen overfor forkøbsretten.

For at sagen ikke skal blive lagt for højt op, vil jeg igen understrege, at det eneste, der sker, er, at hvis en ejendom til over 56 000 kr.s grundværdi skal sælges og der ikke er børn eller søskende til at overtage den, således at man altså må gå helt ud til søskendebørn, samtidig med at der som nabo til denne ejendom ligger nogle indeklemte husmandsbrug, så bliver der nu en mulighed for at skaffe tillægsjord — men ikke mere. Jeg tror ikke, det ærede medlem skal fastholde, at der her er tale om en principiel ændring i forhold til det, der hidtil har været gældende. Det, der er det principielle, er, at det ærede medlem og hans parti stemmer imod udstykningen; det havde jeg ventet ville komme før eller siden, men jeg havde ikke ventet, at man ville gå imod, når det kun drejer sig om at skaffe tillægsjord. Det er jo et stort problem for de enkelte medborgere, der driver den gruppe ejendomme, og jeg synes, man bør bruge alle rimelige midler for at afhjælpe denne mangel.

Jeg skal ikke blande mig i diskussionen mellem udvalgets ordfører og partiernes ordførere om den fremtidige landbrugsform; men jeg vil gerne igen overfor det ærede medlem hr. Sønderup understrege, at hvis det ærede medlem ikke ønsker, at udvalgsordføreren standpunkter skal blive afgørende i fremtiden, vil det være klogt af ham at støtte os andre, så vi gennem en rimelig ordning kan få udjævnet den i altfor stor

[Aage Fogh.]

udstrækning bestående uheldige besiddelsesform. Der er nemlig ingen, der benægter, at vi har for mange indeklemte husmandsbrug, og vi er allesammen enige om, at de skal afskaffes. Dette lovforslag er et skridt på vejen, kun et lille skridt, men der er aldeles ikke tale om nogen principiel ændring.

Fuglsang: Uden at tilsigte at virke påtrængende vil jeg gerne melde mig blandt dem, som anbefaler at stemme for det foreliggende lovforslag. Venstres og det konservative folkepartis ordførere beklager, at der stadig finder ændringer sted i husmandslovgivningen, og beklager den usikkerhed, som sådanne stadige ændringer betyder for en del af landbrugserhvervets udøvere. Dertil kan man sige, at det er ikke noget, der gælder for landmænd alene; det er noget, der er fælles for en stor del af dette lands borgere; jeg vil ikke påstå, at det er noget ønskværdigt, tværtimod. Det, det drejer sig om, og det, som er det høje tings opgave, er jo bl. a. at skabe størst mulig tryghed for de flest mulige borgere i dette land; men for at opnå dette er det faktisk nødvendigt stadigvæk at ændre lovgivningen og tilpasse den til forholdene, som de på ethvert tidspunkt er. Det er nu engang sådan, at livet ikke er noget stillestående, det ændrer sig stadigvæk; vi befinder os i en stadig udvikling, og den må vi selvfølgelig tage hensyn til også i lovgivningen. Når det oven i købet er sådan, at den husmandslovgivning, vi har for øjeblikket, har vist sig at være utilstrækkelig, når vi må konstatere, at landbrugserhvervet i løbet af ganske få år har skudt en trediedel af sin arbejdskraft fra sig, er det klart, at vi må tage hensyn til dette, bl. a. ved stadig at udvikle lovgivningen i takt med selve livet. Det er det, som det foreliggende lovforslag efter min mening gør et omend svagt forsøg på; men det er dog et forsøg, det er et fremskridt, og udfra dette synspunkt anbefaler jeg det høje tings medlemmer at stemme for lovforslaget.

Oluf Pedersen: Vi har i lovgivningen mange indgreb overfor jordbesiddelse, og de bliver bevaret; nogle af dem bør sikkert også udvides, når vi ser bort fra det rent princi-

pielle skridt at gå til ekspropriation. Der er, såvidt jeg kan se, ikke så meget, der skiller os, i alt fald ikke fra venstre — jeg ser bort fra de konservative. Når venstre nærer så stor frygt for det foreliggende lovforslag, er det vel nok, fordi det hermed ligesom bliver slået fast, at nu er det ikke venstre, der bestemmer, hvad der her i Danmark skal ske i jordspørgsmålet fremover, og det kan jeg måske i og for sig ikke have noget imod.

Spørgsmålet her drejer sig jo om forkøbsret, ikke om ekspropriation, og der er den udvidelse i forhold til nugældende lov, at bestemmelsen om familieoverdragelse nu ikke kommer til at omfatte søskendebørn. Men det gælder kun, når der er tale om at skaffe tillægsjord, d. v. s. det gælder kun i forhold, hvor der kan blive tale om en monopolpris. Når det drejer sig om jord i almindelighed, ligger det anderledes, men når det gælder tillægsjord til bestående brug, er den mand, der har det lille brug, direkte afhængig af, hvilken pris der ansættes, og hvilke vilkår der forlanges af den mand, der har det store brug, altså den lille mand er i en vis tvangssituation. Det drejer sig her ikke om jord, der overtages af staten, ikke om jord, der overtages til udstykning, kun om jord, der skal lægges til bestående brug. Vi fra retsforbundets side ønsker ikke at få mere jord under statsdrift. Jeg har med interesse set, at forvaltningskommissionen har afgivet en indstilling vedrørende statens jordlovsudvalgs salg af ejendomme — en indstilling, som er på linie med, hvad jeg gjorde mig til talsmand for ved første behandling, nemlig dette: se at komme af med noget af det! Det viser sig jo, at staten driver disse ejendomme med stort underskud, og så dårligt er det dog ikke at være landmand i øjeblikket. Når det ærede medlem hr. Sønderup var ved at komme ind på, at med dette lovforslag var vi ved at komme over til russiske tilstande, så vil jeg dog sige, at det er helt ved siden af.

Kristen Amby: Man tager sig det meget let i denne sag, man taler uden om, særlig det ærede medlem hr. Aage Fogh taler uden om. Her er der jo ikke spørgsmål om, hvorvidt det er rimeligt at skaffe tillægsjord til husmænd det ene eller det andet sted. De argumenter, der bruges af det ærede

[Kristen Amby.]

medlem hr. Aage Fogh og andre, kunne lige så godt bruges, hvis der var tale om, at en ejendom skulle gå fra forældre til børn.

Nej, det, dette forslag drejer sig om, er een eneste ting, og det skal vi have klarhed over, før vi er færdige med denne debat, og det er dette, at folketinget nu siger: nu er det ikke nært slægtskab mere at være søskendebarn. Det er det korte af det lange i denne sag. Man lavede i sin tid en lov, efter hvilken nært slægtskab skulle betinge undtagelse; så mente man senere, at vore arveregler var for vide og gik for langt ud. Men der er dog vel ingen, der kan påstå, at søskendebørn ikke er nære slægtninge? Dertil kommer, at det rent praktisk i masser af tilfælde er sådan, at barnløse ægtepar ønsker at overlade deres hus eller gård til broders eller søsters børn. Det hindrer man dem i nu, medmindre de bøjer sig for statens pisk.

Aage Fogh: Jeg har den fordel fremfor det ærede medlem hr. Kristen Amby, at jeg har haft lejlighed til at være med i alle de udvalg, der har siddet angående jordlovgivningen, i hvert fald siden 1945 og til i dag. Jeg var også med i det udvalg, der gennemarbejdede spørgsmålet om forkøbsretten, og jeg ved, at oprindeligt var det ikke tanken, at søskendebørn skulle være undtaget. Det kom frem fra visse sider under forhandlingerne — jeg tror, det var i 1948 — og det blev efterkommet. Det, det drejer sig om her, er ikke, at man vil fratage søskendebørn muligheden for at få ejendommen. Det er i al sin simpelhed dette, at man vil sige: når slægtskabet er så langt ude, at det drejer sig om søskendebørn, vil det være rimeligt, når der består et problem om tillægsjord i tilknytning til vedkommende ejendom, at det løses.

Den jord, der afstås, skal imidlertid betales, og den skal betales rundeligt. Jeg tror, det ærede medlem skulle tage så meget hensyn til de små jorddyrkere, der sidder som indeklemte husmænd og ikke har anden mulighed for at få jord end fra denne bestemte ejendom, at vi, når en sådan handel ordnes, må kunne sige til vedkommende søskendebarn: disse 5—6 tdr. land, som der er brug for her, kommer du til at

afgive, så skal du få fri rådighed over resten.

Jeg forstår at det ærede medlem og hans parti ikke vil tage dette hensyn til de mindre jordbrugere. Det bøjer vi os for, det erkender vi, men jeg erkender ikke rimeligheden deraf, og jeg siger også, at problemet med de indeklemte husmænd er blevet så stort og kan i fremtiden blive så meget større, at det kan blive meget vigtigt for alle parter at løse det på en rimelig måde. Det skridt, der her er taget, betyder ingen principiel ændring. Der er kun tale om en gradsforskel i forhold til tidligere.

(Kort bemærkning).

Oluf Pedersen: Jeg er meget i tvivl om, hvorvidt det ærede medlem hr. Kristen Amby er klar over, hvad det drejer sig om. Det drejer sig nemlig kun om tillægsjord, og det vil sige, at vedkommende, også om han er et søskendebarn, kan få ejendommen, blot han vil afgive et mindre areal. Jeg synes ikke, det er noget at blive så arg over.

(Kort bemærkning).

Kristen Amby: Mon de ærede medlemmer ikke skulle medgive mig, at jeg plejer at vide, hvad jeg taler om? Jeg plejer ikke at tale så forfærdelig langt, men kort og sammentrængt. Fordi jeg ikke har rullet hele historien op, betyder det ikke, at jeg ikke kender den. Selvfølgelig ved jeg, hvad det drejer sig om. Det ærede medlem hr. Aage Fogh mener, at man skal være inde i hele lovgivningen fra A til Z og dens administration for at forstå sagen. Nej, det er meget simpelt, og det ærede medlem sagde da også selv: når slægtskabet er så langt ude, at der er tale om søskendebørn, er der vel ikke noget at sige til, at de for at få ejendommen i arv skal afgive tillægsjord, hvis det iøvrigt vil være rimeligt. Det er det, jeg mener er urimeligt. Hvis man mener, at man skal undtage arv fra slægten overhovedet fra bestemmelsen om forkøbsretten, og det har man ment, finder jeg det helt urimeligt ikke også at undtage arv til søskendebørn. Det er de nærmeste slægtninge næst efter børn og forældre, og det er noget, der i praksis betyder uhyre meget. Det er om dette forhold, jeg hævder, at

[Kristen Amby.]

staten tolder fra dem, idet man siger: ja, I kan få lov at arve, vel at mærke, hvis I vil indrette jer efter, hvad vi ønsker. Det kan vi ikke gå med til. Vi gik med i sin tid med hensyn til jord, der er i fri handel, for her er det rimeligt; her gør staten ikke noget menneske uret. Men man vidste, hvad man gjorde dengang med hensyn til slægten. Om man dengang regnede med søskendebørn som nære slægtninge eller ej, interesserer mig ikke, de er nære slægtninge, så nære slægtninge, som de kan være, hvis der ikke ligefrem er tale om børn og forældre.

Sønderup: Det ærede medlem hr. Aage Fogh gav udtryk for den opfattelse, at hvis vi ikke gik med til det foreliggende, fik vi noget, der var værre. Ja, den melodi har vi hørt før. Det er et forsøg på at tvinge os til at gå frivilligt med. Det, der interesserer mig i denne forbindelse, er imidlertid den udtalelse, som det ærede medlem hr. Aage Fogh fremsatte under første behandling, hvor han netop gav udtryk for, at man fra radikal side ikke kunne tænke sig at gå med til ekspropriation. Det, jeg nu gerne vil spørge det ærede medlem hr. Aage Fogh om, er, om den antydning, han har givet os i dag om, at vi eventuelt står overfor noget værre, er udtryk for, at tilsagnet forleden om modstand mod ekspropriation er frafaldet. Det var rart at vide.

(Kort bemærkning).

Tesdorpf: Det er beklageligt, at det ærede medlem hr. Oluf Pedersen, som er sit partis ordfører, ikke har forstået lovforslaget rigtigt. Der er nemlig tale om forkøbsret for hele ejendommen, når nevøer og niecer arver, ikke kun for tillægsjord. Hvis der findes et tillægsjordsproblem eller et mageskiftetillægsjordsproblem, er der forkøbsret for hele ejendommen, ikke blot for tillægsjordens vedkommende.

Jeg vil dernæst gerne sige til det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen og det ærede medlem hr. Aage Fogh, for at der ikke skal være nogen misforståelse, at det konservative folkeparti ikke er imod udstykning, når og hvis den er fornuftig, men er imod en

udvidelse af forkøbsretten i en situation, hvor jordlovsudvalget efter vor mening har jord nok og kan få jord nok efter bestående love. Desuden finder vi dette lovforslags væsentlige og principielle ændringer stridende mod vor opfattelse af ejendomsret og familieret.

(Kort bemærkning).

Aage Fogh: Jeg er enig med det ærede medlem hr. Sønderup i, at problemet vedrørende husmandsbrugene er så vigtigt, at det vil kræve sin løsning i fremtiden. Vil vi ikke være med til at skabe grundlaget for en løsning, tror jeg den vil tvinge sig frem ad andre veje. Nu forstår jeg, at det konservative folkeparti kobler fra overfor jordlovene, og jeg forstår, at venstre stiller sig passivt. Hvis man fortsætter dermed fra den side og det radikale venstre ville gøre det samme, tror jeg, at udviklingen vil medføre, at løsningen kommer på en måde, vi ikke ønsker. Derfor ønsker vi at være med her. Vi ønsker at være med netop for at undgå ekspropriation, og jeg tror, det kan lade sig gøre, men så skal vi også vise rimeligt hensyn der, hvor der er behov.

Det ærede medlem hr. Tesdorpf hævdede, at der var jord nok. Ja, men det nytter jo ikke en mand på Fyn, der ikke kan få jord fra en bestemt ejendom, at der er jord nok på Sjælland. Vi må derfor sørge for, at der er jord til rådighed på stedet.

Til det ærede medlem hr. Kristen Amby vil jeg sige, at jeg gør ikke så megen forskel på jord og penge, at jeg ikke synes, at man, når der er tale om søskendebørn, ikke skulle have ret til for at klare et problem om tillægsjord at sige: du får penge, rigeligt med penge, i stedet for de 5—6 tdr. land, du skal afgive til den lille nabo. I mangfoldige tilfælde er det jo en forfejlet jordlovgivning i fortiden, der er skyld i, at vi har de ca. 130 000 små brug, som skal hjælpes, og det skal vi medvirke til at de bliver.

(Kort bemærkning).

Oluf Pedersen: Det ærede medlem hr. Tesdorpf ved lige så godt som jeg, at denne forkøbsret kun gælder, hvis man selv vil det.

(Kort bemærkning).

Kristen Amby: Jeg ville ønske, jeg kunne sige „vi bønder“. Så meget bonde er der i mig endnu, så megen nærhed har jeg til jorden. Vi bønder fik sandheden at vide af det ærede medlem hr. Aage Fogh, der sagde: „Jeg gør ikke så megen forskel på jord og penge“. Herre du milde Gud, sådan noget pjat, ja, det siger jeg. Enhver bonde vil vel kunne forstå, og ethvert menneske burde forstå, at der er himmelvid forskel på at få nogle skillinger, der kan soldes op på kort tid, og så det at eje jord, som man har arvet fra slægten. Hvis det ærede medlem hr. Aage Fogh ikke forstår det, forstår han ikke, hvad hele denne debat drejer sig om.

(Kort bemærkning).

Sønderup: Det ærede medlem hr. Aage Fogh fremkom med en udtalelse, som ikke skal stå uimodsagt, idet han påstod, at venstre havde været passiv i jordlovgivnings-spørgsmålet; jeg vil gerne have nærmere præciseret, hvori denne passivitet består. Vi har til dato, til dette øjeblik, stemt for alt, hvad der er vedtaget af jordlovgivning i denne sal, så jeg synes, det er en dunkel baggrund for, at vi skulle have udvist passivitet.

Der er dog i høj grad tale om et problem for de indeklemt husmænd, men når spørgsmålet har fået det omfang, det har, skyldes det ikke mindst, at man også i denne forbindelse bevæger sig ud på agitationens overdrev, thi de undersøgelser, vi har fået foretaget vedrørende ansøgningerne om suppleringsjord, har hele tiden givet et helt andet billede end det, man i sin tid havde. De 50 000 ansøgere, man havde regnet med, blev kun til 10 000 ansøgere til tillægsjord; det er dog værd at tage med ind i billedet, når man skal foretage en saglig analyse af problemet. Dertil kommer, og det vil jeg gerne henlede opmærksomheden på, at det lovforslag, som om et øjeblik bliver vedtaget, åbner udveje for, at en mand ganske kynisk kan udse sig et indeklemt brug, der er sådan beliggende i forhold til en større ejendom, at man under forudsætning af, at den pågældende ejer ingen slægtninge har, kan gøre krav om at få tillægsjord og således supplere gården op, gå fra den og indvinde denne fortjeneste. Er det

rimeligt at bringe et sådant spekulationsmoment ind i forholdet?

Til sidst må jeg igen bede det ærede medlem hr. Aage Fogh antyde, hvad han mener om ekspropriation, og hvad det radikale venstres standpunkt er til dette spørgsmål fremover, om det er de „andre veje“, han dulgt antyder, man vil komme til at gå ad.

(Kort bemærkning).

Aage Fogh: Jeg troede ikke, det ærede medlem hr. Sønderup var så tungtfattende, at det havde været nødvendigt for mig at stå op og sige, at vi ikke ønsker ekspropriation, det har jeg sagt uden forbehold i min ordførertale, og det står jeg ved. Det står i fortrykket, hvor det ærede medlem kan læse det, så der er ingen grund til påny at spørge om det. Derfor ønsker vi andre veje forsøgt, og en af disse er at udvide forkøbsretten og gøre den fredede kreds mindre.

Når jeg talte om passivitet, var det, fordi jeg forstod, at venstre vil undlade at stemme i dag. Jeg forstod, at de konservative vil stemme imod og venstre vil undlade at stemme. (*Tilråb:* Nej!). Undskyld. (*N. Chr. Christensen:* Det har det ærede medlem heller ikke forstået!). Det var mit indtryk.

Det ærede medlem hr. Kristen Amby kom op i højstemte vendinger, da han talte om spørgsmålet jord og penge. Det stiller sig således efter min opfattelse, at vi på den ene side har et søskendebarn, som skal have en gård på måske 400 tdr. land, på den anden side en simpel husmand, eller måske 4—5 stykker, der skal have 5—6 tdr. land mere for at kunne klare sig. Vi betaler jorden med en rundelig og rimelig pris. Ville det ikke være menneskekærligt at vise forståelse på det område?

Formanden: Det ærede medlem hr. Kristen Amby har ordet for en kort bemærkning. Jeg henstiller, at man nu afvikler de korte bemærkninger.

Kristen Amby: Man kan ikke sådan vise menneskekærlighed på andres vegne og for andres penge, det regner jeg ikke for noget. Lad os holde spørgsmålet på politisk grund i stedet for på et plan, hvor det ikke hører hjemme. Det er altfor letkøbt altid at fremhæve de 400—800 tdr. land; det drejer sig

[Kristen Amby.]

dog også om ejendomme af en helt anden størrelsesorden. Det ved det ærede medlem godt, og det er den slags ting, som ikke er klædeligt i det høje ting. Jeg har holdt mig til principperne, og i denne lovgivning er der det nye princip, at søskendebarnet, som i mange tilfælde naturligt er knyttet til en landejendom, ikke mere skal høre til de nære slægtninge. Det mener jeg er noget fundamentalt; det tager man stilling til ved denne lovgivning, og det er det, man skal have for øje. Jeg mener også, det er noget fundamentalt, når det ærede medlem mener, at man bare kan betale nogle penge i stedet; således tænker rigtige bønder i almindelighed ikke, heller ikke husmænd.

(Kort bemærkning).

Aage Fogh: Jeg understreger igen, at der er to parter. Der er den indeklemte husmand, og der er den større jordbruger. Det er rigtigt, at det ikke alene er ejendomme på 400 tdr. land, det drejer sig om. Det drejer sig om alle de tilfælde, hvor der uden skade for ejendommens drift kan tages de tønder land, der er nødvendige, for at et andet brug kan få tillægsjord og komme op på en passende størrelse. Det er det, det drejer sig om, hverken mere eller mindre.

Formanden: Det ærede medlem hr. Kristen Amby har ordet for en kort bemærkning. Der gives herefter ikke flere korte bemærkninger.

Kristen Amby: Ja, dør slap det ud igen: dør, hvor det skønnes. Det er det, jeg er bange for. Når det drejer sig om så nært et familieforhold som forholdet til søskendebørn, skal jordlovsudvalget kunne skønne.

Landbrugsministeren (Smørum): Det har forbavset mig lidt, at vi skulle have så lang en forhandling her ved lovforslagets tredie behandling, og jeg forstår slet ikke, at det ærede medlem hr. Sønderup kan skrue sig

op til at tale om russerpolitik. Forholdet er jo det, at vi var lige på nippet til at blive helt enige i udvalget. Venstre ville stemme for en lang lang række af de ændringsforslag, som jeg havde stillet. Det eneste, som skiller os, er dette, at jeg har ment, at det var rimeligt, at vi udvidede forkøbsretten, hvor det er søskendebørn, der overtager en ejendom, og hvor der er brug for tillægsjord.

Det ærede medlem hr. Kristen Amby har et gevaldigt temperament — det har han endnu; vi kender jo hinanden fra vore unge dage — og jeg tror, at hvis blot konservative af det ærede medlem hr. Kristen Ambys type ville komme frem og forsvare slægtsgårdene på den måde, det ærede medlem gjorde det her, så ville det resultere i, ikke at det, som det er sagt, bliver værre, men i at det bliver bedre i Danmark, for så får vi den jordfordeling, som arbejdere og husmænd vil synes er rimelig, d. v. s. en jordfordeling, hvor det ikke er sådan, at det lille landbrugsland Danmark af de vesteuropæiske lande er det, hvor den gennemsnitlige ejendomsstørrelse er den største. Det er ikke rimeligt, at enkelte slægter her i Danmark skal eje jorden. For mig står det sådan, at den unge mand, der er udgået fra et husmands- eller landarbejderhjem, og som bruger sin ungdom med det for øje at blive selvstændig landmand, uddanner sig praktisk og teoretisk og samler sig lidt penge, har samme ret til at få en plet af sin hjemstavns jord som den, der kan påberåbe sig slægtskab med dem, der ejer jorden her i Danmark.

Jeg forstår ikke rigtigt, at det ærede medlem hr. Tesdorpf taler om magtmisbrug i forbindelse med jordlovsudvalgets administration. Hvem sidder i jordlovsudvalget? Det gør folk som det ærede medlem hr. Fibiger, og det ærede medlem hr. Sønderup har været medlem i mange år. Det er ikke folk, som i almindelighed er indstillet på at gøre uret mod deres egne standsfæller, nej, det er folk, som holder på en retsindig bedømmelse, når man skal afveje, hvad der er den rigtige pris for jorden. Det er jo ikke sådan,

[Landbrugsministeren.]

at socialdemokratiet, ikke engang sådan, at socialdemokratiet og det radikale venstre har flertal i statens jordlovsudvalg. Forøvrigt er det sjældent, at afgørelser der træffes efter politiske retningslinier. De træffes efter saglige vurderingssynspunkter. Når statens jordlovsudvalg henvender sig til en mand og forhandler med ham om, at man ikke vil gøre forkøbsret gældende, hvis han vil afstå jord til sine små naboejendomme, så taler vi os naturligvis tilrette om den pris, der skal gives for jorden. Det ærede medlem skulle være lidt forsigtig med at tale om magtmisbrug i denne forbindelse, for det har altså lige så megen adresse til det ærede medlems egne partifæller.

Det ærede medlem hr. Jørgen Gram stillede mig under anden behandling af lovforslaget en lang række spørgsmål. Jeg synes egentlig, at det ærede medlem kunne have vist mig det hensyn, når han ville stille en lang række spørgsmål, hvis besvarelse krævede statistiske oplysninger, at han havde henledt min opmærksomhed på det i forvejen; så kunne jeg have haft dette talmateriale med og svaret på det ærede medlems spørgsmål med det samme. (*Jørgen Gram*: Jeg sidder ikke i udvalget!). Nej, men det ærede medlem har jo den udvej, som jeg har anvendt i de tyve år, jeg har været herinde: når jeg ville spørge en minister om noget, der krævede undersøgelse, gik jeg til ministeren forinden, så han kunne være belavet på spørgsmålene og samle oplysninger. Det kunne det ærede medlem også have gjort; men nu skal det ærede medlem få de oplysninger, som der blev spurgt om.

Det ærede medlem ønskede for det første oplyst, hvor megen jord der vil blive omfattet af den udvidelse af statens forkøbsret, som den nye bestemmelse om de frie jorder medfører. Det samme spørgsmål har været stillet mig under udvalgsbehandlingen, og jeg svarede der, at denne undersøgelse kunne ikke foretages, for den skal nemlig foretages på den måde, at man ikke alene skal i forbindelse med vurderingsformændene over hele landet, men også med de lokale vurderingsmænd. Spørgsmålet om, hvor store arealer de frie jorder tilsammen udgør, er jeg altså ikke i stand til at besvare. Det har jeg meddelt udvalget.

Det kræver en meget omfattende undersøgelse.

Derimod er jeg i stand til at oplyse nogle omtrentlige tal angående de spørgsmål, som det ærede medlem stillede mig med hensyn til stiftelsers, selskabers og foreningers samt kommuners besiddelse af landbrugsjord. Spørgsmålet om, hvorledes stiftelser o. lign. institutioners landbrugsjord kan bringes under udstykning, er til behandling i en kommission, som forhåbentlig vil afgive betænkning til efteråret. Af materiale, som er indsamlet og bearbejdet til brug for denne kommission, fremgår følgende tal: i hele landet ejer 86 stiftelser 290 landbrugsejendomme med ialt 15 117 ha landbrugsjord. Af anden landbrugsjord ejer 88 stiftelser ialt 2 322 ha. Tager man Sønderjylland alene, så ejer 5 stiftelser der 6 selvstændige landbrug med 243 ha, medens 31 stiftelser ejer 559 ha anden landbrugsjord.

For selskabers og foreningers vedkommende stiller tallene sig således, at 207 selskaber og foreninger ejer 280 landbrugsejendomme med 16 374 ha jord, heraf i Sønderjylland 30 selskaber og foreninger med 36 landbrugsejendomme på ialt 1 192 ha. Af anden landbrugsjord findes i hele landet 7 686 ha fordelt på ialt 132 selskaber og foreninger, heraf i Sønderjylland 2 088 ha fordelt på 44 selskaber og foreninger.

Om kommunernes besiddelse af landbrugsjord til anvendelse til forskellige formål kan oplyses, at 121 kommuner ejer 227 landbrugsejendomme med 6 143 ha landbrugsjord, heraf i Sønderjylland 15 kommuner, der ejer 16 landbrugsejendomme med 347 ha jord. Af anden landbrugsjord ejer 164 kommuner 4 312 ha, heraf i Sønderjylland 1 002 ha fordelt på 52 kommuner.

Det ærede medlem spurgte endvidere, om reglerne om statens forkøbsret også gælder landbrugsjord, som tilhører stiftelser, selskaber og kommuner. Dette spørgsmål må jeg besvare bekræftende, men da det jo er meget sjældent, at sådanne ejere sælger landbrugsjord, bliver statens forkøbsret uden væsentlig praktisk betydning i disse tilfælde.

Endelig spurgte det ærede medlem, om forkøbsretten også gælder for jord, der tilhører fremmede statsborgere. Hertil kan jeg svare, at statens forkøbsret finder anven-

[Landbrugsministeren.]

delse på fremmede statsborgeres jord her i landet på ganske samme måde som med hensyn til jord, der ejes af danske statsborgere.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget

vedtoges med 86 stemmer mod 63.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredie behandling af forslag til lov om ændringer i og tilføjelser til lov nr. 301 af 6. juni 1946 om statens tjenestemænd.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 5987).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 140 stemmer; 8 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredie behandling af forslag til lov om anvendelse af modværdien af de i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram modtagne gaveydelse.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 5988; udvalgets tillægsbetænkning findes i tillæg B. sp. 1159).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges med 132 stemmer mod 19.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredie behandling af forslag til lov om kontrol med omsætningen af spiritus og vin.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 5999; udvalgets tillægsbetænkning findes i tillæg B. sp. 1157).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 147 stemmer; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Tredie behandling af forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret fra 1. april 1953 til 31. marts 1954.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 5877).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ordføreren (Thestrup): Efter at forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret fra 1. april 1953 til 31. marts 1954, som vedtaget ved anden behandling, har været til fornyet drøftelse i finansudvalget, indstiller udvalget enstemmigt, at det vedtages uden ændringer ved tredje behandling.

Efter indregning af ændringsforslagene i lovforslaget kan der opstilles følgende oversigt over driftsregnskabet for det pågældende finansår.